

A nemzetközi vándorlás főbb folyamatai Magyarországon

Bevezető

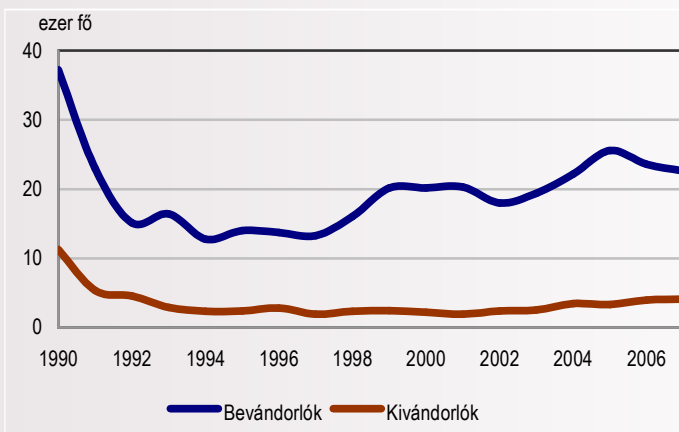
Az 1990-es évek elején a nemzetközi vándorlással összefüggő kérdések a világ szinte minden részén az érdeklődés középpontjába kerültek. A növekvő demográfiai és munkaerő-piaci egyensúlyhiány, az egyes országok és régiók egyenlőtlen gazdasági fejlődése, a számos ország politikai és gazdasági rendszerében bekövetkezett lényeges változások mind hozzájárultak a migrációs nyomás erősödéséhez, ezzel együtt a nemzetközi vándorlás fontosságának felértékelődéséhez.

A nemzetközi vándorlás résztvevőinek jellemzői

A politikai változások következtében az 1990-es évek elejétől Magyarországot is elérte a nemzetközi vándorlás hulláma, amelynek hatására a népességvándorlás mérete és jellege is megváltozott. Magyarország földrajzi elhelyezkedése, gazdasági változásai, majd uniós tagsága megnövelték a tranzit- és célországgént való jelentőségét.

1. ábra

A nemzetközi vándorlás alakulása Magyarországon

A rendszerváltást kísérő vándorlási folyamatokban ugrásszerűen megnövekedett a bevándorlók száma: 1990-ben közel 40 ezer fő érkezett hazánkba. A környező országokban lezajlott politikai, gazdasági változások után számuk 1992-re kevesebb mint felére esett vissza, az 1990-es évek közepét évi 13-14 ezer fős bevándorlás jellemezte. Elemzésünkben 1995-től napjainkig követjük nyomon a nemzetközi vándorlásban bekövetkezett változásokat. A vizsgált időszakot három részre osztottuk: az első az 1995 és 2000 közötti évek, a második az ezredfordulótól az uniós csatlakozásig, a harmadik a csatlakozástól napjainkig.

A nemzetközi vándorlás egyenlege váltakozó mértékben ugyan, de folyamatos bevándorlási többletet eredményezett az elmúlt tizenhét évben. 1995-től napjainkig mintegy 250 ezer külföldi állampolgár érkezett hazánkba. Bár a bevándorlók számának trendje 1995-től enyhén növekvő, a beáramlás időben nem volt egyenletes. Az első időszakra évi átlagban

15 ezer bevándorlás volt jellemző, ami az uniós csatlakozás utáni időszakban másfélszeresére, közel 24 ezerre emelkedett.

1. tábla

A külföldi állampolgárok vándorlásának összefoglaló adatai

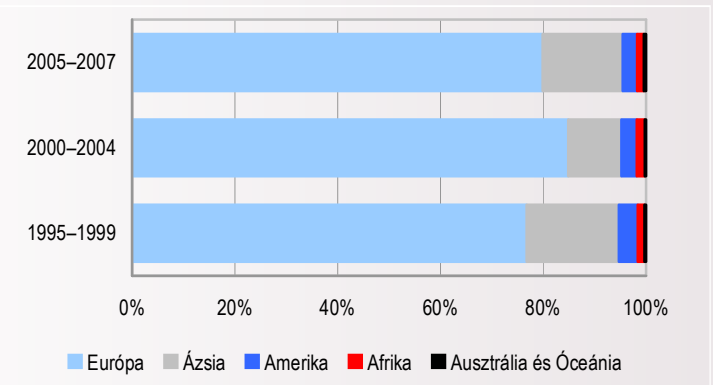
(ezer fő)

Év	Bevándorlók		Kivándorlók		Vándorlási különbség	
	száma	éves átlaga	száma	éves átlaga	száma	éves átlaga
1995–1999	77	15	12	2	65	13
2000–2004	100	20	13	3	87	17
2005–2007	72	24	11	4	60	20
1995–2007	249	19	36	3	213	16

A bevándorlók zöme Európából érkezett, arányuk az uniós csatlakozás előtti időszakban volt a legmagasabb: 85 százalék; 1995–1999, valamint 2005–2007 között hasonló: 77, illetve 80 százalék. Második legnagyobb csoportjuk ázsiai, ahonnan arányukat tekintve az első időszakban jöttek a legtöbben (18 százalék), a következő időszakban csak 10 százalék, az uniós csatlakozás után pedig 16 százalék volt az arányuk.

2. ábra

A bevándorlók megoszlása földrészek szerint

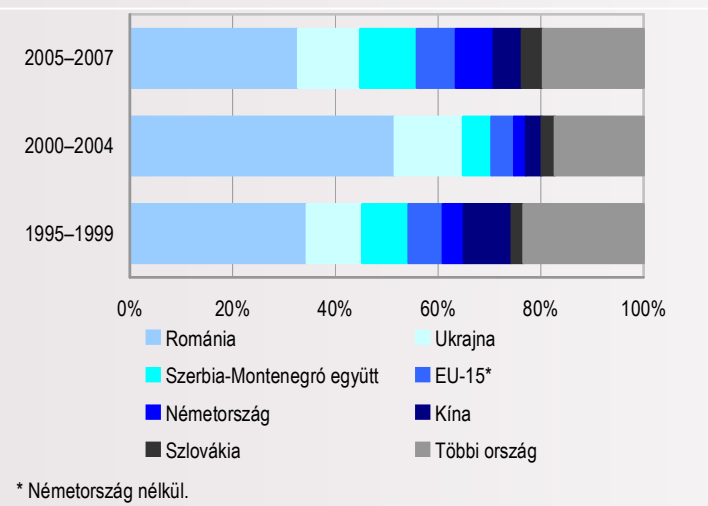

Az európai bevándorlók többsége a környező országokból érkezett. A szomszédos országok közül a román állampolgárságúaknak van egyértelmű, meghatározó szerepe a magyarországi bevándorlás folyamatában. Ezen kívül az Ukrajnából, a Szerbia és Montenegróból, a Németországból, valamint a Szlovákiából érkező migránsok csoportja számottevő. A három időszakot vizsgálva szembeötlő a 2000–2004 közötti években a Romániából érkezők számának és arányának jelentős emelkedése: az összes bevándorlónak több mint a fele (52 százalék) jött a szomszédországból. Hazánk uniós csatlakozását követően arányuk az első időszakhoz hasonló szintre, 33–34 százalékra csökkent. Az EU-15 országain belül

Németország szerepének erősödését jelzi, hogy napjainkra a régi tagállamokból érkezettek közül minden második állampolgár német. Az ázsiai országok közül a kínai bevándorlókat érdemes megemlíteni, az 1990-es évek második felére jellemző közel 10 százalékos arányuk azonban az időszak végére mintegy felére esett vissza.

3. ábra

A bevándorlók megoszlása származási ország szerint

A bevándorlók nemek szerinti megoszlását vizsgálva összességében több férfi (55 százalék) érkezett hazánkba, mint nő (45 százalék). A három időszakot vizsgálva a férfiak aránya emelkedett: az ezer férfira jutó nők száma 1995–1999 között 879 volt, ezt követően a mutató értéke 834-re, az utolsó években pedig 771-re csökkent. A férfiak mobilabbak, munkavállalás céljából bátrabban változtatnak lakóhelyet, telepednek le más országban. Mindhárom időszakban megfigyelhető a vándorlókra általában jellemző fiatalabb korösszetétel. Mind a férfiak, mind a nők esetében a 20–39 évesek aránya domináns, a hazánkba érkezettek több mint fele ehhez a korosztályhoz tartozik. A húsz év alattiak és a negyven feletti aránya hasonló, közel 20 százalék, míg a legidősebb, 60 év feletti korosztály súlya a legkisebb: 8 százalék.

Az elmúlt tizenhét évben a bevándorlók családi állapotát tekintve nem történt jelentős változás. A nőtlenek és hajadonok aránya a legmagasabb (47 százalék), a másik nagy csoport, a házasok aránya 44 százalék. A kivándorlókról csak szűkebb körben állnak rendelkezésünkre adatok. 1995-től a bevándorlók közül 36 ezer fő hagyta el az országot: továbbutazott, vagy visszatért hazájába. A trend a bevándorlások számához hasonlóan enyhén növekvő, az első időszakra jellemző évi átlagban 2400 kivándorlás az uniós csatlakozás utáni időszakra a másfélszeresére, 3800-ra emelkedett. A kivándorlók között is a férfiak vannak többségben, arányuk 63 százalék. Ennek valószínű oka, hogy a férfiaknál inkább szerepel hazánk tranzitországgként, itt tartózkodásuk átmeneti jellegű, kedvezőbb munkavállalás miatt könnyebben költöznek másik országba. Kor szerinti megoszlásuk is a munkavállalási célt támasztja alá: a kivándorlók zöme, 85 százaléka munkaképes korú, ezen belül is a 20–39 évesek aránya a domináns (63 százalék).

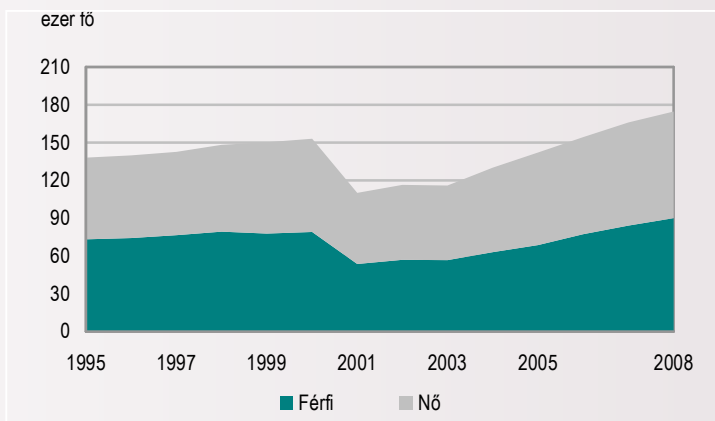
Migráns népesség

Magyarországon az érvényes tartózkodási, bevándorlási és letelepedési engedéllyel rendelkező külföldiek száma 2008. január 1-jén 175 ezer fő

volt. A tartósan Magyarországon élő külföldiek az ország népességének 1,7 százalékát teszik ki. Európai viszonylatban ez alacsonynak mondható, a külföldiek aránya Ausztriában 9 százalék, Németországban 8 százalék, Nagy-Britanniában 5 százalék, az uniós átlag pedig 5 százalék. Az uniós csatlakozás óta az országban tartózkodók száma mérsékelten, de folyamatosan nő.

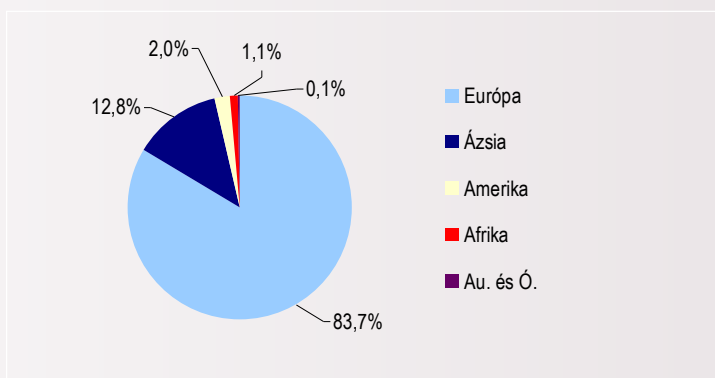
4. ábra

A Magyarországon tartózkodó külföldiek száma (január 1.)

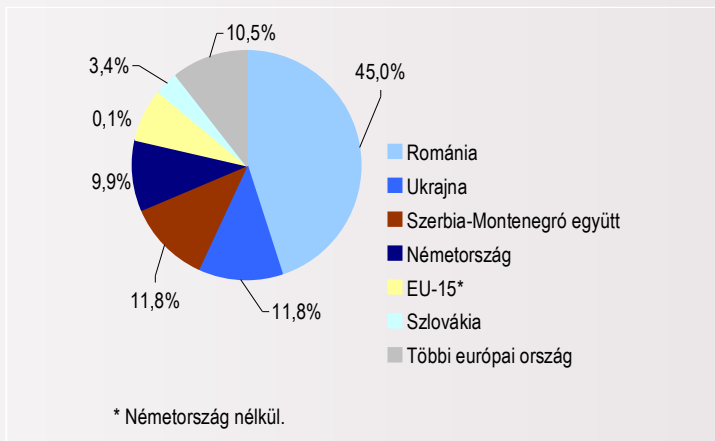
5. ábra

A Magyarországon tartózkodó külföldiek megoszlása földrészek szerint, 2008. január 1.

6. ábra

Az Európából érkezett Magyarországon tartózkodó külföldiek megoszlása származási ország szerint, 2008. január 1.

Európából érkezett az összes itt-tartózkodó külföldiek 84 százaléka. Ezen belül is a legtöbben Romániából, Ukrajnából, Szerbia és Montenegróból, valamint a régi EU-tagországok közül Németországból jöttek. A külföldiek 13 százaléka ázsiai, főleg kínai és vietnami. További 2 százalék származik az Egyesült Államokból és Kanadából, 1 százalék Afrikából.

2. tábla

A össznépeség és a külföldi állampolgárok megoszlása főbb korcsoportok szerint, 2008. január 1.

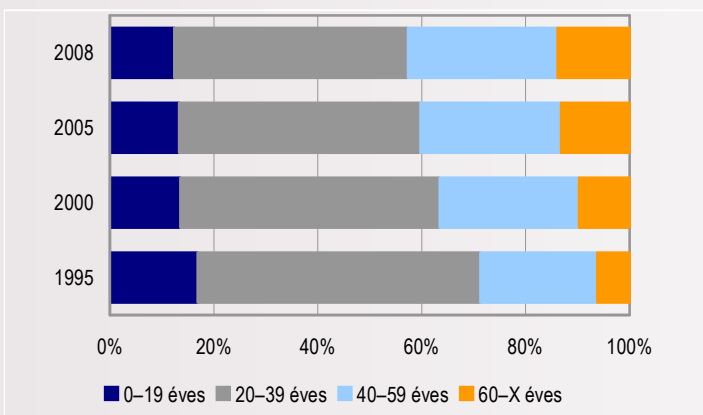
(százalék)

Korcsoport (év)	Magyarország népessége	Ebből: a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok
0–19	21,2	12,3
20–39	29,7	45,0
40–59	27,3	28,8
60–X	21,8	13,9
Összesen	100,0	100,0

A migráns népesség demográfiai jellemzői eltérnek a honos népességétől. Átlagos életkoruk alacsonyabb, és közöttük a legnagyobb arányban (45 százalék) a 20–39 évesek vannak. Az időskorúak aránya jóval alacsonyabb a honos népességénél. 2008-ban a Magyarországon élő külföldi állampolgárok 52 százaléka férfi, 1995 óta arányuk csökkent.

7. ábra

A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok megoszlása korcsoportok szerint (január 1.)

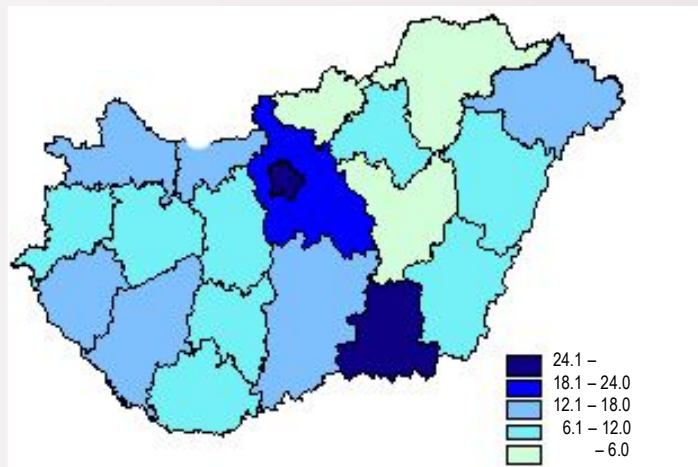

Budapestnek meghatározó szerepe van a befogadásban. A külföldiek 43 százaléka a fővárosban, 36 százaléka a többi városban, 21 százaléka a községekben él. Budapesten kívül öt megyében számottevő a külföldiek létszáma: Pest megyében 14 százalék, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Csongrád megyében 5–6 százalék, Hajdú-Bihar és Bács-Kiskun megyében a külföldiek 3–4 százaléka lakik. A többi megye részesedése ennél alacsonyabb. Az azonos országokból érkezettek erőteljesen koncentrálnak egy-egy földrajzi területen. Az ukránok, illetve Jugoszlávia utódállamainak polgárai a Közép-Magyarország régióin kívül többnyire a saját államukkal szomszédos határ menti magyar régiókban telepedtek le. A román állampolgárságúak – szemben az előbbiekkal – nem a határ közelében, hanem a fővárosban és környékén koncentrálnak: több mint egyharmaduk Budapesten él, további 22 százalék Pest megyében. A kínaiak döntő többségét, 83 százalékát Budapesten találjuk, esetükben

egyéb regionális preferencia nem érzékelhető. Az Európai Unió polgárainak 42 százaléka a Közép-Magyarország régióban koncentrálódik, ebből közel 34 százalék Budapesten él, további általuk frekvenciált terület a Nyugat-Dunántúl.

8. ábra

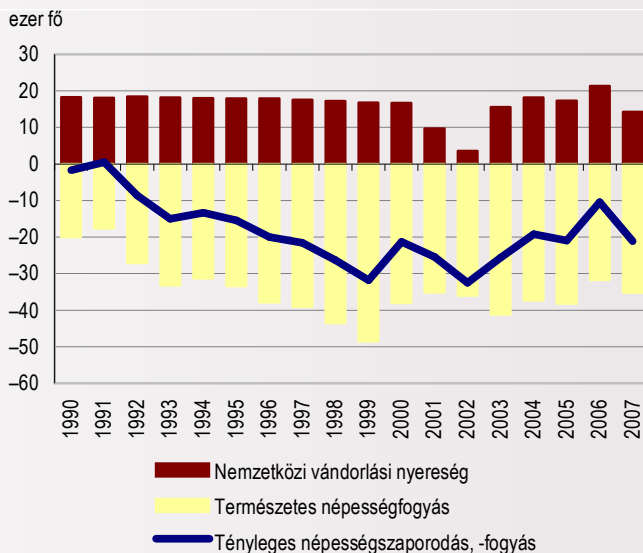
A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok ezer lakosra jutó száma, 2008. január 1.

A nemzetközi vándorlásnak az elmúlt időszakban jelentős szerepe volt a népesség fogyásának mérséklésében. 2001–2007 között összességében a 255 ezer fős természetes fogyás mellett a 100 ezres nemzetközi vándorlási nyereség következtében Magyarország lakossága 155 ezer fővel lett kevesebb. A természetes népességfogyás 2007-ben 35 ezerre emelkedett, amit a bevándorlási többlet 14 ezer fővel tudott ellensúlyozni, így a tényleges népességcsökkenés 21 ezer fő volt.

9. ábra

A népelemszámot formáló tényezők

Menekültek

Magyarország 1989-ben csatlakozott a genfi menekültügyi konvencióhoz, ettől az időponttól kezdve beszélhetünk menekültként elismert személyekről. Fokozatosan kialakult a megfelelő intézményrendszer és az érintett állami szervek tevékenységét meghatározó jogszabályrendszer.

A menekült státus megadásának indoka,¹ hogy az illető személy hazájában üldözésnek van kitéve, és nincs más olyan ország, amely számára állampolgári jogokat biztosít. Sokkal szélesebb jogkört jelent, mint a tartózkodási vagy a letelepedési engedély, ezért a megítélését hosszas, megfontolt döntés előzi meg, és csak valóban indokolt esetben adható. Azok a személyek, akik olyan országból érkeznek, ahol az aktuális politikai helyzet miatt embertelen bánásmódnak, halálbüntetésnek vannak kitéve, nem küldhetők vissza hazájukba. Ők befogadott státust kapnak. A befogadott státus nem személyhez, hanem származási országhoz kötött, ezért évente felülvizsgálják, hogy fennáll-e még az adott országra nézve a visszaküldés tilalma. 2007-től az új menekültügyi törvény értelmében azoknak a menekülteknek, akik nem kapták meg a menekült státust, oltalmazott státus is adható.

Szigorúan jogi értelemben ugyan alig néhány ezer volt a menekültek száma Magyarországon, de lényegesen többen voltak kezdetben azok a menedékesek, akiket a gazdasági és egyéb kényszerek együttesen indítottak vándorlásra:² 1988 és 1990 között közel ötvenezren jelentkeztek a menekültügyi hatóságoknál, ők szinte kivétel nélkül román állampolgárok, 90 százalékban magyar nemzetiségűek voltak. 1990-ben több mint 2500 fő – 96 százalékban román állampolgár – kapott menekült státust. 1991-ben a román állampolgárságú menekültek száma már mindössze 500 fő volt, és az évtized folyamán tovább csökkent, 1994 után már 10 fő alatt volt egy-egy évben. A menedékesként érkezettek egy része átáramlott a tartósan hazánkban élők soraiba, a bevándorlók létszámát növelve, mások magyar állampolgárrá lettek.

A menekültek összetétele az 1990-es évtized során változott. Az 1990-es évek első felében a meghatározó csoportot már a délszlávok alkották, akik szintén politikai konfliktus következtében kényszerültek hazájuk elhagyására. 1991-ben a menedéket kérők 90 százaléka jött Jugoszláviából.

A dél-szláv helyzet rendeződésével többségük elhagyta az országot. 1998 márciusa óta Magyarország Európán kívülről is befogad menekülteket, így jelentős számban érkeznek politikai konfliktusok következtében menekültek Európán kívüli államokból, elsősorban Afganisztánból és Irakból.

2000 és 2007 között 34 913 személy érkezett Magyarországra azzal a céllal, hogy menekültként elismerjék. Ezen belül 2005 után évente átlagosan kevesebb mint felére esett vissza a menekültként érkezők száma az előző évekhez viszonyítva.

3. tábla

A menekültek száma és megoszlása

Év	Regisztrált menekültek		Menekültként elismertek		Menekültként elismertek a kérelmezők százalékában
	száma	éves átlaga	száma	éves átlaga	
1995–1999	27 897	5 579	884	177	3,2
2000–2004	27 768	5 554	802	160	2,9
2005–2007	7 145	2 382	365	122	5,1

A hazánkba menekülőik többsége (több mint 80 százaléka) az ezredforduló után illegálisan lépte át a határt, míg 2000 előtt a legális határátlépés volt domináns.

¹ A 2007. évi LXXX. törvény alapján,

² A 1980-as évek végén Magyarországon tartózkodó és a kiutazás legális (30 napos) időtartamát túllépő romániai magyarok helyzetének legalizálására hozták létre a menedékesek sajátos kategóriáját.

4. tábla

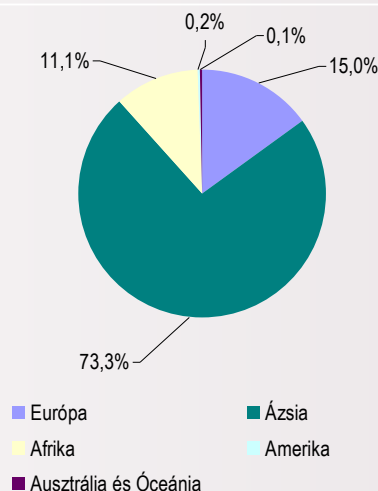
A menekültek száma az érkezés módja szerint

Év	Érkezés módja	
	legális	illegális
1990	14 993	316
1995	5 561	351
2000	1 477	6 324
2001	1 435	8 119
2002	684	5 728
2003	558	1 843
2004	454	1 146
2005	569	1 040
2006	586	1 531
2007	595	2 824

A menekültek több mint 70 százaléka Ázsiából, mintegy 15 százaléka Európából, 11 százaléka Afrikából érkezik.

10. ábra

A Magyarországra érkezett menekültek megoszlása földrészek szerint, 2000–2007

Állampolgárság szerinti megoszlásukat az egyes országok politikai helyzete befolyásolja, így nem mutathatóak ki hosszú távú trendek. A 2000-es évek elején afgán, bangladesi, iraki és jugoszláv állampolgárok alkották a menekültek többségét. Az évtized közepétől nagyobb arányban érkeztek vietnami, kínai és grúz állampolgárok, miközben a szerbia-montenegrói állampolgárok dominanciája megmaradt. Az afrikai országok közül az évtized során egyenletesen nagy számban érkeztek Nigériából. A szomáliai és a szudáni menekültek száma viszont 2003 után jelentősen visszaesett.

A Magyarországra érkezett menekültek száma állampolgárság szerint

5. tábla

Állampolgárság	2000–2004	2005–2007
Osszesen	27 768	7 145
Ebből:		
afgán	9 351	70
bangladesi	3 582	115
iraki	4 295	222
nigériai	477	284
szerb-montenegrói*	1 295	1 538
szomáliai	794	148

(fő)

*2004. január 1. előtt a jugoszláviai állampolgárokat tartalmazza.

A menekültként érkezőknek 2000 és 2007 között mindössze 3,3 százalékát, 1167 főt ismerték el menekültként, további 10 százalékuk befogadott státust kapott, a többi kérelmet elutasították. Oltalmazott státust 2008 első három negyedévében összesen 65 főnek ítéltek meg. A kérelmek elfogadása 2006-ig csökkenő trendet mutat, 2007-ben azonban ismét megnövekedett. A menekült státust kaptak döntő többsége (58 százalék) ázsiai országból érkezett, többségükben iraki és afgán állampolgárok 18,5 százalékuk afrikai, 14,9 százalék európai állampolgár. Az érkezett menekültek számához viszonyítva a legnagyobb arányban a kubai, az iraki, a szudáni és az afgán állampolgárok kapták meg a menekült státust. 2007-ben ezeken felül nagy arányban ismerték el a szomáliai menekülteket.

A menekült státust kaptak 62,3 százaléka férfi, 37,7 százaléka nő. Korosztályi megoszlásukat tekintve 75,7 százalékuk 40 év alatti és csak 2,4 százalékuk 60 év fölötti. Többségük (58,1 százalék) nőtlen, illetve hajadon, 37,5 százalékuk házasságban, 2,1 százalék özvegy és 2,3 százalék elvált.

További információk, adatok (linkek):

[További táblázatok:](#)

[stADAT-táblák:](#)

[Módszertan:](#)

Elérhetőségek:

Annamaria.Sarosi@ksh.hu

Telefon: 345–6558

[Információs szolgálat](#)

Telefon: 345–6789

www.ksh.hu